

Historie hokejové Dukly v muzeu

Ojedinelá výstava
pokračuje... 4

Prezident Klaus navštívil Roštejn

Prezidentský pár
na Vysočině... 9

V létě jsme zažili „Příběh jihlavského piva“

V letních měsících 2010 nabídlo Muzeum Vysočiny Jihlava ve spolupráci s Pivovarem Jihlava veřejnosti osvěžení výstavou nazvanou „Příběh jihlavského piva“ s podtitulem „150 let od založení pivovaru“. Návštěvníci si na ní mohli prohlédnout například starodávné korbely a pivní sklenice, historické pípy, předměty používané v pivovarské laboratoři či vybavení pivovarské bednárny. Prstem po mapě Jihlavy si prošli cestu, kolem ní stávaly ještě v 19. století malé pivovárky a právovárečné domy. Zejména starší spoluobčané si u archívních fotografií zavzpomínali na řadu starých jihlavských hospod a předměstských krčm. Texty, fotografie a trojrozměrné dokumenty návštěvníkům přiblížily okolnosti a dobu založení pivovaru v roce 1860 i otisk, který v dějinách města a paměti obyvatel zanechal. Zaslouženou pozornost vzbudily iluminované knihy jihlavského sladovnického cechu ze 17. a 18. století stejně jako dosud nepublikované fotografie náhrobních kamenů, pod nimiž byli v 18. století u kostela sv. Jakuba pohřbeni nebožtíci spjatí s pivovarnictvím. Atmosféru počátku 20. století pak nejen milovníkům Švejka navodil náhled do dobové hospody, na jejíž štamgasty dohlížel portrét věkem a alkoholovými výparý již lehce zmoženého mocnáře Františka Josefa I.

Radim Gonda, Foto: Libor Plíhal - Deník

Editorial

„No, tak tady je to hustý!“

Mám neodbytný dojem, že se v dnešní době vytrácí fenomén pochvaly. Vyjádřit někomu poděkování a svůj názor, že to, co udělal (nebo také neudělal), stálo za to a bylo to užitečné, pěkné, milé (doplňte si sami přívlastek, který je Vám nejbližší) – to se dnes tak nějak „nenosí“.

Zčásti je to jistě způsobeno hektičností našeho věku: komunikaci často omezujeme na nezbytně nutnou míru. Pokud už se k nějaké činnosti vyjadřujeme, bývá to bohužel spíše kritika: je to jednodušší a také – je-li ta kritika oprávněná – také nutné, aby ta kritizovaná činnost dospěla do zdárného konce.

Pochvala zdánlivě takový bezprostřední vliv nemá. Ale opravdu jen zdánlivě. Všichni jsme zažili ten krásně hřejivý pocit z toho, že si někdo všiml naší práce, námahy, invence a dokázal to také dát najevo. A je jedno, jestli ten, kdo nás ocenil, je kolega v práci, šéf, partner, potomek nebo úplně cizí člověk na ulici. Dovolím si předpokládat, že i ten nejzapřísáhlejší individualista potřebuje poznání, že jeho existence na tomto světě má význam i pro někoho dalšího.

Formy pochvaly mohou být jistě různé – závisí na „oceňované“ činnosti, oceňovaném i na osobě, která své pozitivní city vyjadřuje. Někdy jsou formou ocenění státní vyznamenání, někdy peníze, někdy slova obdivu a jindy třeba „jen“ úsměv.

Chtěl bych se s Vámi podělit o pochvalu, která byla vyjádřena velmi pregnantně a vzhledem k okolnostem jistě i upřímně. A byla vyjádřena jak slovy - jejich významem – tak i mimoverbálním sdělením, které tu pochvalu provázelo.

V září pořádalo muzeum pro druhý stupeň základních škol akce, které jsme souhrnně pojmenovali „Za vědou do muzea“. Kdo měl zájem, mohl si vyzkoušet různé druhy badatelské činnosti: luštit staré texty, poznávat místa podle historických fotografií, odlévat kopie stop savců, zkoumat mikroskopem strukturu textilu, dokumentovat archeologické nálezy... Připraveny byly netypické fyzikální pokusy i možnost podívat se astronomickým dalekohledem. Akce to byla náročná na přípravu i při vlastním průběhu; muzejníci se zapotili doslova i obrazně před akcí, při ní i po jejím ukončení: „obsloužit“ a pokud možno i zaujmout během pár hodin několik set dětí, to opravdu není nic jednoduchého!

Akce to byla dle mého názoru velmi úspěšná. Ale zásadního potvrzení tohoto mého dojmu se mi dostalo, až když jsem mimoděk vyslechl hodnocení jednoho z návštěvníků – odhadem patnáctiletého „badatele“. Ten vše komentoval směrem ke svému kamarádovi větou: „No, ty vole, tak tady je to fakt hustý!“.

Pochvala prostě hřeje – a tak pochvalami, prosím, nešetřeme, ať už mají jakoukoli formu.

Karel Malý
ředitel muzea

Zveme Vás...

Představujeme expozice MVJ

Zaniklý třeštský průmysl

O potřebě rozšíření expozic pobočky Muzea Vysočiny Jihlava v Třešti jsme přemýšleli od roku 2003, kdy získalo muzeum nové, větší prostory v Schumpeterově domě. Jako téma expozice se nabízel zaniklý třeštský průmysl, protože Třešť byla bezmála dvě stě let významným průmyslovým městem. Textilní továrny, šití konfekce, dřevozpracující průmysl, sirkařství a malé dílny na výrobu dýmek, šachových figurek či houslí jsou tématy neokoukaná a zároveň nabízející dostatek sbírkových předmětů k vystavování. Na expozici jsme pracovali několik let, v první etapě byla z grantového programu Ministerstva kultury ČR zajištěna výroba výstavního zařízení a následně zřizovatel muzea – Kraj Vysočina – přispěl na technickou a výtvarnou realizaci projektu. Nová expozice Zaniklý třeštský průmysl byla slavnostně otevřena na sklonku minulého roku a je rozdělena tématicky i barevně do několika okruhů.

Expozice je rozmanitá a založená na působení kontrastů. Vedle nejstarších cechovních památek tak můžete naopak nahlédnout i do kanceláře fabrikanta z konce 19. století. Na ručně vyřezávaném stole se nachází vybavení, jako je psací stroj, mechanické kalkulačky, dobový telefon apod. Starobylé formy na šití klobouků stojí poblíž rádií ze šedesátých let 20. století.

Historii soukenictví, textilního průmyslu a šití oděvů přibližují rozsáhlé doprovodné texty, dobové písemnosti a fotografie. Výrobu a zpracování látek názorně doplňují nůžky na stříhání ovcí, soukenická štětka na vyčesávání látky, drhleny, mykací kartáče či člunky tkalcovského stavu. Nemohou chybět krejčovské nůžky, různé typy žehliček, šicích strojů a ukázky vzorníků látek místních textílek.

Starou dřevařskou dílnu připomíná koutek zaplněný hoblíky, drážníky, ztužidly, dlátky, vzorníky a řezbářskými šablonami na hodinové skříně a nábytek. Dřevěné, bohatě vyřezávané hodinové skříně jsou připomínkou slavné éry Knappovy továrny. Výrobní sortiment v průběhu let obohacovali další řemeslníci a továrny. Při pohledu na rádiové a televizní skřínky a sektorový nábytek, který býval donedávna v každé domácnosti, se nostalgii stěžejí ubráníte. A všechny tyto výrobky svoji pout začaly právě v některé z továren v Třešti – podobně jako dřeváky, řeznické špalky, řeznické a cukrářské stroje, rozličné doplňky do prodejen, porcelánové háky, prosklené pupty či nádherné zmrazinářské vozíky.

Vzmáhající se dřevozpracující průmysl stojí i za proslulou třeštskou betlemářskou tradicí, ovlivnil i dýmkařské řemeslo a výrobu šachových figurek a dalších užitkových a ozdobných předmětů ze dřeva. I tyto podomácku vyráběné předměty nová expozice představuje.

Atraktivitou se jen tak něco nevyrovná pestrobarevným, v duchu secese vyhlížejícím krabičkám od zápalek. Plnily se různými typy sirek v továrně tureckého Žida Samuela de Mayo a potom u Moritze Meissnera a putovaly do celého světa, hlavně do okolních států a taky na Balkán a do Číny.

Průmyslový rozmach nesl s sebou i zvýšené riziko vzniku požárů. Proto se v prvních továrnách zakládají nejstarší hasičské sbory a jejich práci zčásti mapuje i tato expozice. Nejen data největších požárů ve městě, ale i dobové fotografie, součásti uniformy a nádobu na hašení požárů najdete v muzeu v Třešti.

V nové expozici nemohly chybět stručné dějiny židovské komunity v Třešti, protože právě Židé průmyslový život ve městě rozhybali a stáli u zrodu většiny významných továren. K přiblížení života této pozoruhodné skupiny obyvatel města vystavujeme předměty spojené s jejich náboženským životem – jad, šofar, modlitební řemínky a především dochovaná na pergamentu psaná Thorá.

Milina Matulová a Zdenka Danková, Foto: Zdenka Danková - MVJ

Výstavy a akce

Vánoční výstava v Muzeu Vysočiny

Na předvánoční a vánoční období roku 2010 připravuje Muzeum Vysočiny v Jihlavě tématickou výstavu pod názvem „Čím voní vánoce?“. Široké téma, které umožňují zamyslet se nad tím, čím vším je provoněno toto období plné kouzla a tajemného očekávání. Je to vůně jehličí, vánočního cukroví, perníků, zabíjačky nebo snad vůně ryb a dechu ovcí z pastýřského stáda nebo snad vůně sušených květů či dřeva, vesele plápolajících v kamnech nebo v podobě vyřezaných betlémů? Něco z toho se vám určitě budou snažit muzejní pracovníci připravit, aby období shonu, ale i zádušně nostalgické, proběhlo co nejpříjemněji a návštěvníci zde mohli načerpat vánoční atmosféru blížících se svátků.

Výstava bude probíhat v prostorách Muzea Vysočiny na Masarykově náměstí v Jihlavě od 15. prosince 2010 do 16. ledna 2011.

Dana Nováková

Staronový Schumpeter

Expozice věnovaná J. A. Schumpeterovi, významnému světovému ekonomovi, který se narodil v Třešti, v domě, ve kterém sídlí naše muzeum, vznikla před šesti lety. Hlavním iniciátorem a tvůrcem byl Muzejní spolek (P. Fučík, J. Morkus st. a ml., M. Kameníková, L. Vilímek) ve spolupráci s pobočkou Muzea Vysočiny Jihlava v Třešti a Městem Třešť, které přispělo finanční částkou na pořízení a opravu vitrín. Po stránce obsahové je expozice na velmi dobré úrovni, ovšem vznikala v domácích podmínkách, takže pořízené kopie a fotky neměly vždy uspokojivou kvalitu a chyběla „ruka“ výtvarníka. Proto jsme se od začátku letošního roku věnovali vylepšování této expozice. Práce se ujala Eva Bystrianská, která jako výtvarník spolupracovala i na expozici o průmyslu a tak nová a staronová expozice mají stejný výtvarný rukopis.

Milina Matulová a Zdenka Danková, Foto: Pavel Jiráček - MVJ

V zimě vás v muzeu zahřeje vůně čaje

Inspirováni návštěvnickým úspěchem loňské výstavy o kávě, rozhodli jsme se uspořádat i letos krátkodobou, podobně laděnou výstavu z dějin pití čaje. Vždyť čaje černé, zelené, bylinkové, slazené medem s kapkou citronu k zimním dnům neodmyslitelně patří. Zahřeje nás už jen pohled na obličej páry nad šálkem tohoto lahodného nápoje. Výstava nabídne údaje z historie šíření čajové kultury, u nás méně obvyklé druhy čajů, způsoby servírování a další zajímavosti o čaji. Těšíme se na vás od 25. listopadu do konce ledna příštího roku.

Milina Matulová a Zdenka Danková

Pěvecké sdružení Campanula Jihlava 1985 – 2010

V pátek 3. prosince 2010 v 17 hodin bude v Muzeu Vysočiny Jihlava zahájena výstava, která ve zkratce připomene pětadvacitiletou historii velkého jihlavského smíšeného pěveckého sboru.

Pěvecké sdružení Campanula je významným jihlavským uměleckým subjektem, který dlouhodobě úspěšně reprezentuje krajské město nejen na domácí scéně, ale i v rámci Vysočiny, v celostátním měřítku a na evropských pódii. Dvacet šest zahraničních koncertních cest přivedlo jihlavské pěvce do Bulharska, Francie, Itálie, Rakouska, Maďarska, Německa či Nizozemska.

Za dobu existence prošlo sborem více jak dvě stě zpěváků, kteří vystoupili na téměř 350 koncertech.

Tradice jihlavských vánočních koncertů, spolupráce s profesionálními dirigenty, sólisty a orchestry, kontakty s hudebními skladateli, výměnné koncerty se zahraničními pěveckými sbory, ocenění ze soutěží, účasti na mahlerovském festivalu Hudba tisíců - to vše patří k polistopadovým dějinám tělesa, které se ve své dramaturgii zaměřuje především na sakrální historickou i soudobou hudbu, má však také zkušenosti i ze scénického operního projektu ve Stavovském divadle v Praze, z natáčení hudby pro filmový dokument nebo z koncertů s bigbeatovou kapelou i bigbandem.

Výstava bude přístupná v arkádách muzejního domu na Masarykově náměstí 57/58 do konce ledna 2011 a nabídne návštěvníkovi ukázky bohaté fotodokumentace z archivu sboru, korespondenci, plakáty, programy či statistické přehledy. A nebudou chybět ani zvuková a obrazová sekvence.

Pavel Jiráček, Foto: Archiv Pěvecké sdružení Campanula

Výstava loutek stále trvá

Výstava s názvem „Svět loutek“, která byla v jihlavském muzeu zahájena 10. září je nadále otevřena veřejnosti. Návštěvníci se tak stále ještě mohou seznámit s historií a současností českého loutkového divadla nejen prostřednictvím tradičních českých marionet lidových loutkářů rukodělné výroby, ale i díky loutkám sériové výroby. Výstavu převzatou přímo z Muzea loutkářských kultur v Chrudimi bude možné shlédnout pouze do 14. listopadu 2010.

Ludmila Moržolová

PHOTOGRAPHIA NATURA 2010

V červnu tohoto roku vyhlásilo Muzeum Vysočiny Jihlava již sedmý ročník fotografické soutěže Photographia Natura. Soutěž je již tradičně tématicky vymezena. V posledních dvou letech byla tématem „Česká a moravská krajina“ a „Detaily z přírody“. Letošním tématem jsou „Stromy“.

Stromy nás v krajině provázejí na každém kroku, ať již listnaté nebo jehličnaté. Nejsou-li vysazeny v plantážích na výrobu dřeva, co jim říkáme hospodářský les, mohou se rozvinout do plné krásy. Rozloží své koruny a pod jejich větvemi, jež se klenou až k zemi, nacházíme chladivý stín. Jiné stromy skvěle doplňují architekturu sakrálních staveb v krajině a zase jiné odvážně bojují o holý život na vrcholcích hor, ve skalních štěrbinách nebo zcela osamoceny v nekonečných lánech polí. Mnohé stromy nás udivují svojí jedinečností. I věkem. Přestože není vůbec jednoduché stromy dobře vyfotografovat, není to nemožné. Každému z nás se občas podaří mimořádný snímek solitérního stromu v krajině nebo aleje, stromů u kostela či starého háje. Do soutěže však přijímáme i detailní fotografie kmenů, větví, listů či květů stromů.

Vyhrát může každý. Stačí zaslat své snímky a dodržet následující pravidla soutěže. Důležité je dodržení tématu. Jeden autor může poslat maximálně tři fotografie nebo jeden tématický cyklus obsahující tři až pět fotografií. Nejmenší formát fotografií je 20 x 30 cm. Fotografie nesmí být starší tří let. Snímky na jiném než fotografickém papíře nebudou hodnoceny.

Fotografie nesmí být paspartovány ani trojrozměrně rámovány. Každá fotografie musí být na zadní straně opatřena jménem autora a názvem fotografie (případně i názvem cyklu). Všechny fotografie musí být zapsány ve vstupním formuláři.

Uzávěrka příjmu fotografií byla stanovena na čtvrtek 11. listopadu 2010. V průběhu listopadu vyhodnotí devítiletá porota výtvarníků a fotografů všechny fotografie a stanoví pořadí tří nejlépe hodnocených fotografií a cyklů. Fotoaparát a další hodnotné ceny budou úspěšným autorům předány během vernisáže výstavy 100 nejzajímavějších soutěžních fotografií, která se uskuteční v pátek 10. prosince 2010 v 16 hodin v Muzeu Vysočiny v Jihlavě, Masarykovo nám. 57. Pozvánku obdrží všichni účastníci soutěže.

Každý, kdo se chce soutěže zúčastnit, měl by si z webové stránky muzea stáhnout tzv. Vstupní formulář. Ten, kdo nemá tuto možnost, může si formulář vyzvednout na pokladně muzea v budově č. 57 na Masarykově náměstí v Jihlavě (výstavní budova). Zde je také možno odevzdat soutěžní fotografie nebo je zaslat na adresu: Muzeum Vysočiny Jihlava, přírodovědné oddělení, Masarykovo nám. 55, 586 01 Jihlava, případně odevzdejte v pokladně muzea. Na obálku napište čitelně heslo FOTOSOUTĚŽ. Připomínáme termín uzávěrky - 11. listopadu 2010.

Jakékoli dotazy k soutěži směřujte na Pavla Bezděčku, tel.: 567 573 894, mob.: 724 285 355 nebo e-mail: bezdecka@muzeum.ji.cz.

Pavel Bezděčka, Foto: Pavel Bezděčka - MVJ

Výstava o historii jihlavské Dukly byla úspěšně odstartována

Ve čtvrtek 16. září 2010 se uskutečnila vernisáž výstavy „Ta jihlavská, naše Dukla“. Nejprve se na jihlavské radnici setkali hráči bývalí i současní, funkcionáři klubu a trenéři se zástupci magistrátu, kraje a dalších organizací. Po slavnostním zahájení si všichni prohlédli v muzeu výstavu, připomenuli si dobu největší slávy jihlavského hokeje a společně zavzpomínali na svá hráčská léta. Byli mezi nimi například Miloš Podhorský, Jan Hrbatý, Jan Klapáč, Bedřich Ščerban či Libor Dolana. Na trenérskou dráhu vzpomínali také Stanislav Neveselý, Petr Vlk a Patrik Augusta.

V 17 hodin pak byla výstava otevřena pro nejširší veřejnost, která výstavu ve velkých počtech navštěvuje stále. Za první týden přišlo více než tisíc návštěvníků, kteří s povděkem sledují zmapování historie hokejové Dukly Jihlava prostřednictvím pohárů, medailí a plaket, kompletních dresů i části výstroje i dobových dokumentů a fotografií. Návštěvníci, kteří ještě mají zájem shlédnout výstavu, mají možnost do 28. listopadu 2010.

Martin Kos, Foto: Archiv HC Dukla Jihlava

Exotické rostliny Jiřího Jandy opět zazářily v našem muzeu

V době od 8. do 12. září 2010 bylo možno v jihlavském muzeu shlédnout výstavu exotických rostlin, které jako již tradičně představil zájemcům známý pěstitel p. Jiří Janda. Výstava je plánována jako prodejní, takže kromě náhodných návštěvníků zavítali do muzea i znalci a pěstitelé, kteří chtěli rozšířit své sbírky nebo kteří potřebovali získat nové informace nebo předat některé své zkušenosti. Pro ně, pro všechny, zde byl p. Janda k dispozici a s rozhledem sobě vlastním odpovídal na otázky a diskutoval s návštěvníky. Na několik otázek odpověděl i nám:

Existuje rostlina (jakákoliv), o které byste mohl prohlásit, že ji opravdu nemáte rád?

Neexistuje.

U svých doma pěstovaných květin mám někdy pocit, že vycítí, že jsem v nenáladě a nevěnuji jim patřičnou pozornost. Obvykle začnou stávkovat – zarazí se v růstu, odmítají kvést či předvádět tu správnou barvu listů, případně začnou listy rovnou zahazovat, přestože samotná fyzická péče zůstává stále stejná. Myslíte si, že je to jenom fikce nebo že jsou rostliny s námi v kontaktu, o jehož fungování nemáme tak úplně jasnou představu?

Člověk musí pochopit životní projevy, tedy v podstatě řeč rostlin. Chvilku to trvá a pomáhá každodenní kontakt s rostlinami, kdy se dá vysledovat, co tím či oním rostlinou na svému pěstiteli vzkazuje. Znáím lidi, kteří si s nimi povídají!

Když už jsme u těch „stávkujících“ rostlin... stalo se Vám, že s Vámi určitá rostlina odmítala spolupracovat a ať jste dělal, co jste dělal, nerostla a nerostla (o případném kvetení ani nemluvě)?

Samozřejmě existují rostliny, které mohou být pěstitelsky docela jednoduché a přesto vzdorují, nekvetou a někdy ani nějak zvlášť nerostou. O to větší to pro mne bývá výzva. Nikdy neberu každoroční kvetení rostlin jako samozřejmost, nýbrž jako svého druhu pochvalu od kytek.

Co z Vašich skleníků, záhonků, truhlíků a květináčů Vás letos opravdu potěšilo?

Letos mne potěšily jako každoročně barvy našich rostlin, pěstovaných pod širákem na plném slunci a dešti. Přestože to bylo nejkratší a co se počasi týče asi nejmizernější léto, co pamatuji, byly sukulentů byly stejně krásné jako jindy.

Před časem jste sám vydal půvabnou knížku věnovanou právě sukulentům. V obchodě ji ale již nepotkáme. Neuvažoval jste o jejím obnoveném, případně rozšířeném vydání?

Knižky jsem napsal dvě, jednu jsem si před sedmi lety sám vydal v mém nakladatelství Madagaskar, druhou loni vydalo jiné nakladatelství. O dotisku neuvažuji, protože v botanickém světě je sedm let dlouhá doba, proběhlo mnoho nejruznějších změn v názvech. Botanické knihy se mají psát nové a nové, co možná neaktuálnější. Jednu takovou mám zepsanou.

V jihlavském muzeu jste letos vystavoval již podesáté. Při každé akci jste vůči návštěvníkům velmi vstřícný, čile s nimi konverzujete a radíte jim. Dozvěděl jste se i Vy sám od nich něco zajímavého?

Od návštěvníků výstavy se samozřejmě dovidám mnohdy zajímavé věci, protože tam chodí zajímaví lidé. A občas některý z nich řekne pěstitelský figl, který by člověka nenapadl a přitom je tak logický. A potěšilo mne, že jedna paní či slečna kvůli naší výstavě přijela až z Chrástavy postižená docela nedávno povodněmi. Prý si udělala výlet, aby viděla něco hezkého!

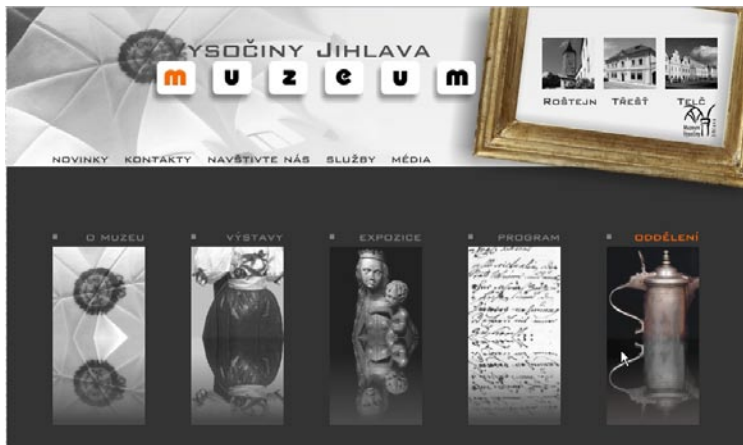
Můžeme se tedy těšit na další setkání s Vámi na půdě Muzea Vysočiny Jihlava v roce 2011?

V příštím (i dalších) roce bychom samozřejmě chtěli vystavovat opět, ale záleží také na Muzeu Vysočiny. Pokud budou volné prostory, v nichž byla výstava letos, bylo by to ideální. To mi připomnělo, že bychom měli zavolat do muzea a domluvit se.

Ludmila Moržolová

Udělalí jsme...

Nové webové stránky

Muzeum Vysočiny Jihlava po několikaměsíčním úsilí spustilo v první polovině září své nové webové stránky. Návštěvník jistě ocení posílení prezentace muzea prostřednictvím obrazů – byla vytvořena nová fotogalerie jihlavských expozic a stejně kvalitní fotogalerie budou v brzké budoucnosti připraveny i pro jednotlivé muzejní pobočky. Návštěvník má možnost posoudit také novou vizuální podobu a zároveň i strukturu a dostupnost informací na původní adrese <http://muzeum.ji.cz>.

Ludmila Moržolová

Život nejen na kolech 2010

V prostorách Kavárny Muzeum bylo možné od 31. srpna do 15. října 2010 shlédnout putovní fotografickou výstavu „Život nejen na kolech“, jež představila kolekci nejúspěšnějších snímků stejnojmenné soutěže, kterou již po čtrnácté pořádala Liga vozíčkářů (www.ligavozici.cz/zivotnejennakolech). Fotografie z předchozího 13. ročníku byly k vidění v našem muzeu již v loňském roce.

Do soutěže, jenž je součástí kampaně „Přisedni si“, se každoročně zapojují profesionální i amatérští fotografové z České a Slovenské republiky. Cílem projektu je přiblížit život lidí se zdravotním postižením široké veřejnosti, která často handicapované opomíjí. A proto společným úkolem soutěžících bylo zachytit všední i výjimečné okamžiky každodenních činností těchto lidí.

Putovní výstavu byla k vidění od 31. srpna do 15. října 2010 v prostorách Kavárny Muzeum, Masarykovo náměstí 55, Jihlava.

Eva Koišová

STŘÍBRNÁ JIHLAVA 2010
Mezinárodní konference k dějinám hornictví a důlních prací

SILBERNE STADT JIHLAVA 2010
Internationale Konferenz zur Geschichte des Bergbaus und der Bergwerke

JIHLAVA - THE TOWN OF SILVER 2010
International Conference on history of mining and mining works

budova Krajského úřadu kraje Vysočina, sál zastupitelstva
Verhandlungssaal der Kreisverwaltung, Kreisamt Vysočina
Council hall of Region Vysočina
Žižkova 57, CZ-586 01 Jihlava

06.-09. 10. 2010, Jihlava

Příběh jihlavského piva

Foto: Libor Plíhal - Deník

Představujeme se...

Společenskovedné oddělení Muzea Vysočiny Jihlava

Společenskovedné oddělení patří dlouhodobě ke kmenovým pracovištím Muzea Vysočiny Jihlava. Již podle představ v roce 1891 založeného německého Muzejního spolku mělo mít nově ustavené muzeum (1892) tři oddělení: historické, přírodopisné a živnostenské. Hlavním úkolem muzea se stala národopisná dokumentace jihlavského jazykového ostrova, sběr dokladů života Němců na venkově i ve městě. V prvních letech se sbírkový fond rozrostl především v uměleckých artefaktech (obrazy) a řemeslech, nebyl však ještě ani po vzniku Československé republiky roztržiděn a zkatalogizován. Od roku 1924 bylo muzeum řízeno českoněmeckým kurátorem. První klíčovou osobností muzejních aktivit se od roku 1892 stal Johannes Haupt, fotograf, jihlavský radní a první kustod muzea. V roce 1928 ho vystřídal akademický malíř Hans Canon, který s přestávkami řídil práci muzea až do roku 1945. Canon se zasloužil o roztržidění uměleckých předmětů a dokončil katalogizaci zbraní a cínu. V protektorátním období se ještě podařilo dokončit katalogizaci keramiky a porcelánu a vybudovat stálou expozici soukenictví.

Za 2. světové války v roce 1943 a 1944 byly nejcennější předměty z důvodu bezpečnosti ukryty na faře v Rančířově a na zámku v Brtnici.

Po skončení války se muzeum dostává do české správy a je řízeno národním výborem. Správcem muzea se stal Arnošt Kába, který byl v roce 1952 také jmenován ředitelem Krajského vlastivědného ústavu. Kába přispěl k záchraně městského archivního fondu, části mobiliářů z konfiskovaných zámků v Lukách nad Jihlavou, Brtnici, Třešti, Plandrech a Mirošově, do muzea získal i konfiskáty majetku jihlavských Němců.

Společenskovedné oddělení, jedno ze dvou základních oddělení muzea, vzniklo v roce 1953 v rámci profesionalizace tehdejšího Krajského vlastivědného ústavu v Jihlavě. Do vínku dostalo obrovské množství nezpracovaného sbírkového materiálu různého charakteru, z velké části dokonce neroztržiděného a s nedostatečnou evidencí. Jednalo se o staré sbírky získávané většinou dary jihlavským Městským muzeem od jeho založení, dále též velké množství konfiskátů, které se do muzea dostaly po r. 1945. Bylo provedeno základní rozdělení sbírek do skupin podle charakteru materiálu. Přes veškeré snahy dokončit úplnou evidenci sbírek v 60. letech 20.

stol. se toto podařilo až v letech 1981 - 85 v rámci generální revize sbírkového fondu Muzea Vysočiny v Jihlavě. Na tuto evidenci 1. stupně navázala katalogizace jednotlivých sbírkových skupin. Postupně začalo společenskovedné oddělení řídit i pobočky Muzea Vysočiny v Polné (1963), Telči (1963), Třešti (1974) a na hradě Roštejně (1964), v 90. letech krátce i odloučenou jihlavskou expozici Mladý Gustav Mahler. V této době spadalo pod oddělení také konzervátorské pracoviště, výtvarník, truhlářská dílna, fotolaboratoř a knihovna. V 80. letech se oddělilo technické oddělení (truhlář, výtvarník, konzervátor), v roce 2000 společenskoprávní oddělení (včetně poboček MV, pouze na přechodnou dobu) a v r. 2005 archeologické oddělení. Od roku 2003 existuje oddělení jako odborné pracoviště Muzea Vysočiny Jihlava.

Z rozhodnutí Krajského úřadu kraje Vysočina, zřizovatele muzea, byla pobočka Polná oddělena od Muzea Vysočiny Jihlava, když k 1. lednu 2007 vzniklo samostatné Městské muzeum Polná.

Společenskovedné oddělení budovali významní muzejní odborníci, např. Bohuslav Hladík, archeolog dr. L. Meduna nebo zakladatel české muzeologie dr. Z. Stránský.

Zcela zásadním bylo dvouleté působení předního českého historika dr. Františka Hoffmanna, DrSc., na místě ředitele muzea (1968 - 1970). Do jara letošního roku pracoval na oddělení jeho dlouholetý vedoucí, historik dr. Zdeněk Jaroš, mj. popularizátor jihlavských dějin, tvůrce systému přednáškového cyklu pro školy a hlavní autor nejnovějších historických muzejních expozic.

V současné době představuje společenskovedné oddělení personálně nejpočetnější pracoviště muzea. V Jihlavě kromě odborných pracovníků zahrnuje oddělení také správce sbírek, knihovnu muzea, fotoarchiv a konzervátorskou dílnu. Strukturu oddělení doplňují pobočky Muzea Vysočiny Jihlava v Třešti, Telči a na hradě Roštejně, jejichž historie a činnost budou představeny v některém z dalších vydání občasniku Museum Factum.

Aktuální složení společenskovedného oddělení:

PhDr. Pavel Jiráček, historik a muzikolog, akad. mal. Martin Kos, historik umění, PhDr. Radim Gonda, Ph.D., historik, PhDr. Dana Nováková, etnograf, Mgr. Sylva Holendová, konzervátor, Sylva Pospíchalová, dokumentátor a správce fotoarchivu, Ingrid Kótenová, správce sbírek, Rudolf Schebesta, knihovník a fotograf specialista, Dana Oberreiterová, dokumentátor, Mgr. Milina Mikanová Matulová, vedoucí pobočky v Třešti, Zdenka Danková, dokumentátor a průvodce pobočky v Třešti, Helena Grycová Benešová, vedoucí pobočky v Telči, Zdeňka Vaníčková, kastelán hradu Roštejn, Karel Vaníček, technická správa hradu Roštejn.

Pokračování na straně 6

Dokončení ze strany 5

Jihlavský sbírkový fond společenskovedného oddělení tvoří více jak 72 000 položek zapsaných v centrální evidenci. V rámci muzea je fond zpracován podle Třídníku historických sbírek z poloviny 80. let., který kategorizuje jednotlivé předměty do 34 sbírkových skupin.

Pracovníci společenskovedného oddělení muzea zabezpečují správu, katalogizaci a počítačové zpracování fondů a věnují se studiu a dokumentaci dějin jihlavského regionu od 13. století do současnosti. Oddělení je také ústředním pracovištěm organizace pro úkoly související s centrální evidencí sbírek na MK ČR, zodpovídá za vedení potřebné agendy

(např. přírůstkové a evidenční knihy, zápůjčky, akvizice, inventarizace etc.), koordinuje restaurátorské práce.

Kromě expoziční činnosti a tvorby výstav (v roce 2010 již byly připraveny výstavy „Jihlavsko v boji za svobodu 1939 – 1945“, „Příběh jihlavského piva – 150 let od založení pivovaru“, „Mahlerovské dívání objektivem Jana Černo“, „Vladimír Netolička: Linie a barva“, „Ta jihlavská, naše Dukla – Hokejová univerzita z Vysočiny“), nabízí společenskovedné oddělení badatelům možnost prezenčního studia sbírkových fondů včetně fotoarchivu. Od roku 1996 oddělení každoročně realizuje přednáškový cyklus „Město, ve kterém žijeme“, který je určen základním školám v Jihlavě, Třebíči a Telči a také studentům nižších tříd gymnázií. K pravidelným aktivitám patří publikační činnost, přednášky pro veřejnost a průvodcovská služba v expozicích, případně i v historickém jádru města Jihlavy.

Odborná muzejní knihovna eviduje více jak 36 000 svazků, základ knihovny tvoří 1893 svazků Iglavensii. Knihovna slouží zaměstnancům muzea a také k prezenčnímu studiu zájemců z řad široké veřejnosti. Společně s odbornými pracovníky knihovna poskytuje informační a konzultační služby, narůstají badatelské požadavky studentů středních a vysokých škol i vzdělávajících se seniorů.

Společenskovedné oddělení se podílí na odborné a redakční přípravě Vlastivědného sborníku Vysočiny – řady společenskovedné. Toto periodikum, jehož tradice sahá do roku 1956, slouží k prezentaci výsledků badatelské práce, zaměřené především na regionální tematiku.

Pavel Jiráček, Foto: Pavla Starůstková - MVJ

Jihlavské betlémy ve sbírkách Muzea Vysočiny Jihlava

Mezi nejcennější sbírky, které jsou v jihlavském muzeu na společenskovedném oddělení uloženy, patří rozsáhlý fond betlémových figurek a celků. Jedná se především o součásti bývalých soukenických jihlavských betlémů, které byly ve své době mezi betlémáři věhlasným pojmem. V bohaté Jihlavě, proslulé svou těžbou stříbra a později soukenictvím, patřily betlémy téměř do každé významnější rodiny a byly prestižní záležitostí. Betlémy se objevily ve druhé polovině 18. století a první figurky pocházely z Tyrolska, kam jihlavští soukeníci vyváželi svá sukna. Brzy je ale nahradila tvorba zdejších místních českých i německých řezbářů. Pod vlivem Jihlavy se pak betlémářství rozšířilo i do nedaleké Třebíče a Třebště, kde je udržována tradice jako

živá dodnes. V samotné Jihlavě byl tento zvyk vázán především na německé obyvatelstvo bývalého jazykového ostrova. Ještě v polovině 20. století se stavěly betlémy téměř ve 100 jihlavských rodinách, po skončení 2. světové války a po odchodu německého obyvatelstva tento zvyk zde téměř zanikl.

Rovněž Muzeum Vysočiny Jihlava v průběhu existence rozšiřovalo svůj fond o jednotlivé artefakty nebo i celky.

V současné době má muzeum / bez poboček v Třebíči a Telči / ve svém fondu 2852 položky betlémových jednotlivin, tedy figurky osob i zvířat, stavby, rostliny a další součásti, včetně větších solitérů. Podle současného „Třídníku historických sbírek“, jsou součásti ve skupině Betlémy rozděleny do 4 podskupin: A/ - figurky, B/ - stavby, C/ - rostlinstvo, D/ - ostatní. Toto tématické dělení bylo vyvoláno nutností. Zvláště u starších předmětů nelze s určitostí figurky a stavby kompletovat k danému přírůstku. Ze stručných a neúplných záznamů v přírůstkových knihách můžeme vysledovat pouze určité stopy. Většina figurek, staveb i rostlin není signovaná autorem.

Neúplné informace o původu a autorovi té které figurky a stavby však nesnižují vypovídací a estetickou hodnotu daného fondu.

První betlémová stavba - hrad z lepenky - se v muzeu objevil tři roky po jeho založení roku 1895. Zhotovil ho zdejší kominický mistr, který velice zručně vyráběl i betlémové stavby pro místní betlémáře. V těchto letech získalo muzeum 168 betlémových jednotlivin majitele Ambrože Wanitschka a v roce 1896 jesličky v zasklené skříňce, které vytvořil soukeník Jan Friedl z Jihlavy.

Koupil betlémových součástí od A. Wanitschka z let 1897 - 1899 byl položen základ „muzejního“ betlému, což bylo i důvodem k pořizování dalších součástí pro jeho rozšíření. Ještě v roce 1899 nakupuje Muzejní spolek od známého řezbáře betlémových figurek Františka Boudného z Brtnice 27 vyřezávaných oveček a v roce následujícím dalších 688 kusů.

V roce 1900 následovaly další nákupy od Josefa Zeitheima, který muzeu prodal větší množství betlémových jednotlivin. V této době navázalo muzeum další spolupráci s výrobcem betlémových staveb Janem Pokorným, který kromě zakázky nakonec muzeu odprodal nebo daroval i svůj rozsáhlý soukromý betlém s několika sty kusy.

Z období kolem roku 1902 je v přírůstkové knize zapsán i další nárůst betlémových předmětů v počtu 255, převážně figurek a zvířat i jednoho domečku, prodávající však není uveden. Zajímavostí je, že 15 figurek z této série bylo kaširovaných, což svědčí o tom, že šlo o velmi starou záležitost. Kaširované figurky s voskovou hlavičkou se v jihlavských betlémech totiž objevovaly již před rokem 1800 a předcházely figurkám dřevěným.

Až do roku 1929 se rozrůstal fond o další více či méně početné položky, někdy bohužel bez uvedení majitele i autora.

Zajímavý přírůstek pochází i z roku 1932, kdy jeden ze známých jihlavských betlémářů Karl Kabelatsch prodal muzeu zvláštní postní jesličky. Jednotlivé scény zachycovaly nejen narození Krista, ale i jeho utrpení od Poslední večeře až po Vzkříšení. Tyto jesličky Kabelatsch před prodejem celé zrenoval a znovu sestavil.

Po skončení 2. světové války přichází do muzea několik torzovitých přírůstků bez bližších údajů o majitelích a autorech. Za zmínku stojí kolekce figurek, staveb a dalších součástí betlému z roku 1941, které byly darovány Městskou obcí jihlavskou jako pozůstatky z různých betlémových výstav.

I když období socialismu betlémářské tradici mnoho nepřálo a stavění betlému se omezilo jen na několik religiozně založených rodin, přesto se fond v jihlavském muzeu rozrůstal.

Významnou akvizicí byl v letech 1969 a 1970 jihlavský betlém, zakoupený od Stanislava Boudného z Jihlavy. Koupě se uskutečnila ve dvou etapách. Jednalo se o betlém z původní rodiny Pettanů, což byli v minulosti významní jihlavští betlémáři. Obsahoval 726 figurek a velké množství hradů, domků, kulís apod.

Za zmínku stojí i betlémový celek v počtu 126 kusů, získaný do muzea v roce 1987. Byl zvláštní tím, že obsahoval malé figurky přibližně 8 cm vysoké, barvené, lakované a precizně zhotovené. Pocházejí s největší pravděpodobností z dílny řezbářů Boudných. Mezi zajímavostí tohoto betlému patří i skupinka horníků s náradím, včetně horního díla s větracím otvorem, což bývala v původních jihlavských betlémech typická scenerie.

V 80. letech 20. století byla dokumentace betlémářství součástí sbírkotvorného programu muzea a fond lákal

ke studiu badatele také proto, že v nedaleké Třebíči tradice betlémářství a řezbářství nepřetržitě pokračovala.

V roce 1989 nechalo muzeum v Jihlavě zhotovit na zakázku Svatou rodinu od treštského betlémáře a řezbáře Josefa Bílého pro miniaturní skříňový betlémový celek, kde figurky v odpovídajícím rozměru scházely. Jednalo se opravdu o precizní a miniaturní práci, neboť postava Panny Marie a sv. Josefa měřila 5, 5 cm, Ježíšek ležící v jesličkách měl rozměr pouze 3 x 3,5 cm.

K cenným získům patří i starý jihlavský betlém, byť neúplný, který získalo Muzeum Vysočiny v roce 1998.

Pokračování na straně 7

Dokončení ze strany 6

I v současnosti pokračuje systematické doplňování betlémového fondu nejen původních jihlavských betlémů, ale i současné tvorby místních řezbářů. Za mnohé přírůstky lze jmenovat nákup betlému Lenky Dvorníkové z roku 1995, betlémových staveb z březové kůry manželů Musilových v roce 1996 nebo poslední letošní přírůstek – betlémový celek amatérského řezbáře Jiřího Musila z Jihlavy. Součástí betlémového fondu je i rozsáhlý betlém na hradě Roštejn.

Zajímavá kolekce, avšak především betlémů třeštské provenience, se nachází v expozici pobočky Muzea Vysočiny v Třešti, opomenout nelze ani pohyblivý betlém manželů Ostrých na pobočce muzea v Telči, který prochází v současnosti rozsáhlou rekonstrukcí v Třebechovicích pod Orebem.

Jihlavské betlémy prezentovalo Muzeum Vysočiny Jihlava i na mnoha výstavách v České republice i v zahraničí. Muzejní pracovníci provádějí i pravidelný terénní výzkum nejen v rodinách, kde se tato tradice stále udržuje, ale i mezi v současnosti době tvořícími řezbáři.

Dana Nováková, Foto: Dana Nováková - MVJ

Top exponát

Kožená podešev boty středověkého horníka

Část kožené boty středověkého horníka byla nalezena při záchranném archeologickém výzkumu na stavbě retenční nádrže v trati „Cvilínek“ na katastrálním území obce Černov u Horní Cerekev v roce 2009. Nález se podařilo odhalit v údolní nivě potoka Kameničky ve vlhkém prostředí, kde panovaly příznivé podmínky pro uchování kožených a dřevěných artefaktů. Na základě datování doprovodných nálezů, především keramiky a dřevěných součástí hutnického areálu, můžeme dobu užívání kožené podešve boty zařadit do druhé poloviny 13. století.

David Zimola, Foto: Pavla Starůstková - MVJ

Bádáme...

Prezentace jihlavských betlémů

Koncem roku 2009 vydalo Muzeum Vysočiny v Jihlavě za finanční podpory Ministerstva kultury drobnou publikaci s názvem „Jihlavské betlémy v minulosti a současnosti“. V práci jsou shrnuty všechny možné dostupné dosavadní informace o historii kdysi proslavených jihlavských soukenických betlémů. Pozornost je věnována i současné situaci v oblasti betlémářství v samotné Jihlavě a blízkém okolí.

Publikace vzbudila pozornost a Muzeum Vysočiny v Jihlavě dostalo pozvání účastnit se s konferenčním příspěvkem mezinárodního symposia v Třebechovicích pod Orebem, konaném dne 16. října 2010 pod názvem Betlémy – lidová a profesionální betlémářská tvorba v průběhu staletí. Konferenci pořádá místní muzeum betlémů společně s Českým sdružením přátel betlémů, při příležitosti 20. výročí založení této organizace. Účast na konferenci přislíbili i členové Spolku tyrolských a bavorských betlémářů. K oběma místům měly jihlavské betlémy ve svých počátcích úzké vazby.

Dana Nováková

Dokumentace tradiční lidové kultury

V roce 2010 ukončilo Muzeum Vysočiny v Jihlavě, jako mnoho dalších podobných institucí, první etapu rozsáhlé akce pořádané Ministerstvem kultury s názvem „Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice“. Vznikl z podnětu Evropské unie jako potřeba systematicky dokumentovat, uchovávat, případně chránit projevy lidové kultury před jejich úplným zánikem. Z iniciativy mezinárodní organizace UNESCO bylo i v České republice přijato v r. 2003 vládní usnesení, které celý projekt zahájilo. Koordinátorem celé akce byl pověřen Národní ústav lidové kultury ve Strážnici /NÚLK/ a na úrovni krajů byla zřízena odborná etnografická praco-

viště, pro kraj Vysočina při Muzeu Vysočiny v Třebíči.

V první etapě bylo potřeba zajistit ve vybraných obcích okresu – v okrese Jihlava 123 obcí – spolupracovníky z řad kronikářů, pracovníků obecních úřadů nebo dalších příznivců, kteří byli po několik následujících let zapojeni do celého projektu. Formou obsáhlých dotazníků byl zjišťován současný stav existujících jevů kulturního dědictví hmotné i duchovní kultury. Vyplněné dotazníky se každoročně soustředily opět v NÚLK ve Strážnici, kde byly dále zpracovávány.

Celá akce byla financována z Ministerstva kultury a v roce 2010 byla ukončena její první etapa. Po 5 letech, tj. v r. 2015 bude pokračovat její druhá etapa se stejným průběhem.

Muzeum Vysočiny v Jihlavě se zapojilo do dotazníkové akce vždy téměř se 100% účastí obcí. Výsledky výzkumu budou sloužit jako podklady k dalšímu etnografickému terénnímu bádání i v rámci jihlavského okresu.

Tematické okruhy dotazníků:

Folklor - vyprávění, hudba, zpěv, tanec, hry dětí, tradiční způsoby obživy a jejich formy - zemědělství, rybolov a myslivost (2006), Lidová religiozita, sídlo, dům, bydlení - vesnice, venkovské město, náves - sakrální stavby, zvyky k bydlení (2007), Kalendářní obyčeje, obyčeje rodinného cyklu (2008), Lidová strava, doprava, obchod a trh, lidový oděv (2009), Společenské vztahy, výtvarná kultura (2010).

Počet zapojených obcí okresu Jihlava

2006	99	z 135 obeslaných
2007	123	z 136 obeslaných
2008	119	z 136 obeslaných
2009	123	z 134 obeslaných
2010	124	z 126 obeslaných

Dana Nováková

Archeologický výzkum těžebního a úpravnického areálu ze 13. století na Cvilínku u Černova (Horní Cerekev)

Záchranný archeologický výzkum prováděný na k.ú. Černov a Chrástov v nadmořské výšce 639 až 646 m byl vyvolán stavbou dvou retenčních nádrží a tůň. Výzkum pod vedením Mgr. Petra Hrubého, PhD. provádělo Muzeum Vysočiny Jihlava, p.o. ve spolupráci se společnostmi Archaia Brno, o.p.s. a Archaia Jih, o.p.s. V roce 2009 Kraj Vysočina schválil mimořádnou finanční podporu na záchranu a dokumentaci archeologických památek zasažených stavbou retenční nádrže. Na financování výzkumu, který pokračuje i v roce 2010, se dále podílel „Fond podpory záchranných archeologických výzkumů“ Ministerstva kultury ČR, Muzeum Vysočiny Jihlava, p.o. a Archaia Brno, o.p.s.

Zaniklý areál se nachází v údolí horního toku Kameničky a prameništi jejich zdrojnic 550 m sv. od středu obce Černov. V lokalitě se traduje pomístní název Cvilínek, který je s největší pravděpodobností německého původu (Zwilling=dvojče). Může tak jít o odvozeninu, např. „Zwillingsschacht“ (sdružená jáma), „Zwillingswinde“ (dvojčinný vrátek), popřípadě o starý název pro dvojici dnes již neexistujících rybníčků nebo o odvozeninu ze jména někdejšího majitele pozemků. Pokračování na straně 8

Dokončení ze strany 7

Středověký areál s úpravnickými a hutnickými provozy souvisí s nepřilíš mocnou a kompaktní hydrotermální rudní žilou.

Hlavní žilovinou podle vzorků byl bílý masivní či stébelnatý křemen, zrudnění bylo tvořeno galenitem, černým sfaleritem, pyritem, snad i arsenopyritem. Hlavní rudou zpracovávanou v úpravně byl galenit. O středověkých těžebních aktivitách zde svědčí pozůstatky po dolování ve formě jam a obvalů, zachované dodnes 400 m jv. od středu obce Chrástov.

Šťastným nálezem bylo odhalení dřevěných zařízení pro úpravu rud, tzv. prádlo. Jeho specifikem jsou dochované dřevěné technické součásti. Jde o vzájemně funkčně související soustavu koryt či žlabů, kterými byla do prádelny přiváděna voda a kterými byla rozváděna do obdélných dřevěných nádrží. Všechny tyto objekty jsou pozůstatkem po „mokřých“ technologických gravitačních postupech, díky kterým bylo možné oddělit lehčí složky (žilní nerudní minerály, hlušina, hornina či hlína) od

užitkové rudy. Výsledkem byl čistý rudní koncentrát, který putoval do pražících pecí a do hutí, které byly v podobě jednoduchých výhňí a pecí nebo složitějších kamených konstrukcí rovněž na lokalitě nalezeny.

Mezi množstvím dřevěných nálezů ve výplních objektů i ve volných provozních nebo splachových vrstvách, bylo nalezeno několik jednodušších nástrojů, které se využívaly při úpravě rudní drti. Jedním z nich jsou prkénka tvaru jakýchsi „michaček“.

Součástí nálezových situací jsou fragmenty celkem čtyř mlecích kamenů – žernovů - s pracovními plochami opotřebovanými rotací při mletí, které jsou jádrem rudních mlýnů. Jiným druhem dokladů středověké metalurgické činnosti jsou úkapy olova a tavicích tyglíků. V keramických tavicích tyglících se olovo roztavilo, v něm se rozpouštěly předpražené rudy stříbra a zbavovaly se tak chemicky nežádoucích látek. Vzniklá slitina stříbra a olova pak byla dále oddělována (tzv. shánění), kdy se od sebe tyto kovy oxidační metodou v roztaveném stavu oddělují a kdy na konci tohoto procesu stálo surové stříbro.

Pozoruhodným nálezem jsou olověná válcovitá závažíčka. Je pravděpodobné, že spíše než s obchodem, souvisí jejich přítomnost na hornických lokalitách s přítomností průběh, tedy chemicko-technologického specialisty v oboru metalurgie.

V jihovýchodní části lokality se nacházelo menší dřevohliněné opevnění s dochovaným zahluobeným příkopem. Součástí opevnění byl i sídlištní areál s pozůstatky zahluobených dřevěných staveb. Nalezené fragmenty keramických nádob, železných a dřevěných nástrojů, kožených součástí oděvů a dalších zástupců hmotné kultury svědčí o krátkodobé existenci lokality v druhé polovině 13. století. Dosud se podařilo dendrochronologicky datovat tři vzorky stavebního dřeva, nalezeného v areále prádla, přičemž všechny tyto stromy byly srazeny v letech 1265 a 1266. Tato data můžeme s jistotou opatrnosti chápat jako počátek existence lokality.

Výzkum pokračoval v jarních měsících roku 2010 na tůních pod hrází dolní nádrže, které se nacházejí téměř přímo na předpokládaném průběhu zdejšího zrudnění. Zde byly odkryty výrazné deponie hutnických i kovářských strusek.

Pravděpodobnou přítomnost kovárny v blízkosti hutě naznačuje vedle strusek také nález pozůstatků výhňí s kamennou podezdívkou a nedaleko ní pak i hromadný nález více než 15 podkov nebo jejich zlomků i s podokováký. Jen z plochy těchto dvou tůní, které jsou nepoměrně menší než rozloha hlavní dolní nádrže, byl získán soubor hornických kladívek, mosazná oblouková přezka a užitková keramika. Zdá se, že tyto plochy, vzdálené několik desítek metrů od prádla a pražících pecí, přinášejí odpověď v otázce dosud chybějícího hutniště, jehož přítomnost byla někde blízko úpravnických provozů předpokládána.

Petr Hrubý, Petr Hejhal a Jiří Vosáhlo (upravil David Zimola)

Foto: Archiv AO MVJ

Navštívili nás...

Z Hradu na hrad

V pondělí 13. září 2010 navštívil hrad Roštejn prezident České republiky Václav Klaus s chotí. Tato návštěva se uskutečnila na pozvání vedoucích osobností Kraje Vysočina. Jednalo se o pracovní návštěvu v rámci tří denního pracovního pobytu prezidenta na Vysočině. Na Roštejně se prezident setkal s vybranými podnikateli z Kraje Vysočina.

Setkání se uskutečnilo v prostoru nádvoří a interiérů hradu. Na nádvoří připravili rautové stoly a stánky s dalším hojným jídlem a pitím pracovníci hotelu Gustav Mahler Jihlava za pomoci učňovského střediska Třešť a pivovaru Ježek. K poslechu hrála třešťská kapela Zatrestband pod vedením celoevropsky známého hudebníka Petra Píši.

Prezident s doprovodem a hejtmánem Kraje Vysočina přijel před hrad ve 20 hodin. Uvítání chlebem, solí a špekem a několika teplými slovy se zhostili společně starosta města Třeště Vladislav Nechvátal a kastelánka hradu Zdeňka Vaníčková. Následně poté zcela potměným nádvořím kastelánka vedla návštěvu s celým doprovodem ke hlavnímu hradnímu schodišti. Po schodišti již za řádného osvětlení (jistě byl rychle nahazen) stoupal průvod do obrazárny v druhém patře, kde již čekali pozvaní hosté.

Následoval společný přípitek, po kterém začal projev prezidenta následován diskuzí přítomných. Po této příjemně strávené půlhodince mezi vzácnými obrazy se hosté odebrali na nádvoří k rautovým stolům a s nimi i prezident. Prezidentova choť navštívila připravený a vyteplený prezidentský salonek upravený v Erbovním sále. Ten byl původně připraven na uzavřené hovory prezidenta s hosty, nakonec prezident volně hovořil s některými lidmi na nádvoří. Mnozí z přítomných hostů využili nabídku k prohlídce interiéru hradu na prohlídkových trasách. Zde v jednotlivých místnostech podávali

informace kolegové z SVO jihlavského muzea a kastelánka.

Kolem 22. hodiny se prezident rozloučil se starostou města Třešť a kastelánkou hradu a s doprovodem hejtmána kraje odjel. A protože mnozí hosté nebyli připraveni na podzimní počasí s nízkými teplotami, brzy také odjžděli a raut s programem byl do 23 hod zakončen.

Podpisy prezidenta Václava Klause a jeho manželky Lívie Klausové do návštěvní knihy hradu vždy připomenou pobyt zatím nejvýše společensky postavených osobností, jež v novodobé historii hrad Roštejn navštívili.

Zdeňka a Karel Vaníčkoví, Foto: Michaela Hasíková - Deník

A nakonec...

„Člověk, který nemyslí sám za sebe, nemyslí vůbec.“
Oscar Wilde

V ročním období, kdy dny se krátí až k nesnesení, zemřel před 110 lety v Paříži Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde – konkrétně 30. listopadu 1900. Bylo mu pouhých 46 let a jeho život byl, jak už jeho jméno napovídá, občas pěkně „wilde“, tedy divoký. Dramatik, básník i prozaik sice strávil jistou část svého života v konvenčním manželství, ze kterého měl dva syny, ovšem nic netrvá věčně. Poté, co navázal intimní přátelství s lordem Alfredem „Bosie“ Douglasem, vzala svátost manželská rychle za své. A když se tato výsostně osobní záležitost stala záležitostí veřejnou a způsobná anglická společnost se otřásla nevolí nad takovou „nechutností“, byl Oscar odeslán k umravnění na dva roky na nucené práce. Nakonec pod změněným jménem bloudil zbytek života po Evropě a bez ohledu na vlastní životaběh nabídl dalším generacím několik opravdových literárních skvostů.

Dnešní společnost by konání pana Wildea odsoudila tak možná k pobytu na stránkách bulvárního tisku a je k diskuzi, jestli by pak po něm těch skvostů zbylo tolik. Jsou zkrátka talenty, které rozkvétají nejvíce pod tlakem vnějších okolností. Jedno je ale jisté – Oscar Wilde byl originál, který myslel sám za sebe a nenechal si to pro sebe. Řadu lidí tím popouzel a řadu lidí přitahoval – ostatně jako každý pořádný originál. Právě z pozice dané velikostí svého intelektu mohl pronést dal-

ší památný výrok: „Jen dva druhy lidí jsou opravdu okouzující – lidé, kteří vědí naprosto všechno, a lidé, kteří nevědí naprosto nic.“ Při prvním zamyšlení nás jistě napadne, že tyto druhy lidí považujeme spíše za nesnesitelné než za okouzující. Ale když silou vůle zaujmeme patriční odstup, dojde nám, že měl vlastně pravdu. Nikdy se vám nestalo, že při setkání s určitou osobou jste jen nevěřící zírali, jak je vůbec možné, že se takový génus / blb mohl zrodit? A to nemluvíme o situaci, kdy se oba výše zmíněné druhy prolnou v jediné osobě – vzezralý idiot, to je přímo vražedná kombinace, před kterou vás zachrání jen úsměv na tváři. Soudnost ohledně úrovně vlastního intelektuálního potenciálu je vzácná a nalézt ji mezi lidmi je víceméně rovno zázraku. Ovšem na druhou stranu je přesvědčení o síle vlastního rozumu mocná zbraň, se kterou se dá vyhrát leckterý životní zápas. Jen je s tímto přesvědčením třeba zacházet obezřetně...

Nastávají dlouhé podzimní a zimní večery, které přímo vybízejí k opečování našich intelektuálních schopností. Vnímáním myšlenek těch druhých, hýčkáme své vlastní. Sama to vidím nějak takto – pořádný hrnek silného čaje (případně s něčím ostřejším na vyladění chuti), pohodlné křeslo, nohy v teple a hlavně něco skvostného ke čtení (a nemusí to být ani pan Wilde). Čtení dobře napsané knihy je přímo balzám pro posílení schopnosti myslet sám za sebe nebo je přinejhorším alespoň potvrzením toho, že jsem ještě vůbec schopen myslet. Tak vzhůru do toho, vážení čtenáři, a žádné otálení. Ať z nás má pan Wilde radost...

Ludmila Moržolová

Muzeum Vysočiny Jihlava

do 28.11. - „Ta jihlavská, naše Dukla“ - Hokejová univerzita z Vysočiny

-výstava o historii nejúspěšnějšího hokejového klubu čs. historie

do 14.11. Svět loutek

-výstava připravená Muzeem loutkářských kultur v Chrudimi

do 30.11. Mosty a lávky kraje Vysočina

-výstava je doplněna o modely mostů z Muzea Velké Meziříčí

2.11 - 23.11. Barvy Mexika - Colores de Mexico

-výstava velkoformátových barevných fotografií z celého Yucatanu

-v prostorách Kavárny Muzeum

30.11. - 9.1.2011 Hory shora

-výstava fotografií horolezce Radka Jaroše

-v prostorách Kavárny Muzeum

4.12. - 30.1.2011 Pěvecké sdružení Campanula Jihlava 1985 - 2010

-výstava k jubileu známého jihlavského pěveckého sdružení

10.12. - 31.1.2011 Photographia natura 2010

-7. ročník fotografické soutěže tentokrát na téma „Stromy“

14.12. - 16.1.2011 - Čím voní Vánoce

-tradiční vánoční výstava

pobočka Třešť

do 28.11. - Cesta Vysočinou...

-výstava kolekce ilustrací Pavla Petrova z knihy Vyznání víry Fr. Bukvaje

2.12. - 30.1.2011 Čaj

**-výstava o pěstování, historii obchodu, přípravě a pití čaje v různých koutech světa
a jak a v čem čaj podávat**

-výstava ve spolupráci s jihlavskou čajovnou Kuba a Pařízek.

*Vydává: Muzeum Vysočiny Jihlava, příspěvková organizace, Masarykovo nám. 55, 586 01 Jihlava, tel: 567 573
880, [www.http://muzeum.ji.cz](http://muzeum.ji.cz), e-mail: muzeum@muzeum.ji.cz*

Sestavil: Mgr. Ludmila Moržolová, e-mail: ludmilamorzolova@seznam.cz

Změna programu vyhrazena!